

Den totala konsumtionen av cigaretter och snus i Sverige 2003–2022

CAN Rapport 224

Mats Ramstedt

Förord

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN, är ett nationellt kompetenscentrum inom ANDTS-området. Vårt uppdrag är att sprida kunskap om konsumtions- och skadeutvecklingen av alkohol och andra droger i samhället. Det gör vi genom undersökningar, sammanställningar och forskning, men även via kunskapshöjande insatser. Våra större återkommande nationella undersökningar är Monitormätningarna, Vanor och konsekvenser samt CAN:s nationella skolundersökning.

CAN är en del av civilsamhället med omkring 50 medlemsorganisationer. CAN:s styrelse utses av Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte), Vetenskapsrådet, Folkhälsomyndigheten, Socialstyrelsen och årsmötet. Regeringen utser ordförande och ersättare.

Monitormätningarna startades i juni år 2000. Sedan CAN övertog mätningarna 2013 har vi årligen publicerat rapporter om anskaffning samt konsumtionsmönster för alkohol respektive tobak. Det övergripande syftet är att ge en bild av den totala alkohol- och tobakskonsumtionen i Sverige, inklusive de delar som kommer från oregistrerade källor. Frågor om konsumtionsvanor har successivt införts i mätningarna, liksom frågor om tobak, medan anskaffning av alkohol har mätts sedan starten.

I denna rapport presenteras skattningar av den totala cigarett- och snuskonsumtionen i Sverige fram till och med år 2022.

Rapporten har författats av Mats Ramstedt. Martina Zetterqvist har granskat rapporten och bidragit med värdefulla synpunkter på innehållet. Tobaksdelen i Monitormätningarna och den här rapporten har finansierats av Socialdepartementet.

Avslutningsvis vill vi tacka alla som har deltagit i frågeundersökningen, eller på annat sätt bidragit till undersökningens genomförande under åren.

Stockholm, december 2023

Charlotta Rehnman

Direktör CAN

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	4
Inledning.....	6
Resultat.....	9
Den totala cigarettkonsumtionen.....	9
E-cigaretter.....	10
Den totala snuskonsumtionen.....	10
Vitt snus.....	12
Avslutande diskussion.....	13
Referenser.....	17
Bilaga 1: Tabellbilaga.....	19
Bilaga 2. Material och metod.....	26

Citera gärna publikationen som:

Ramstedt M. Den totala konsumtionen av cigaretter och snus i Sverige 2003–2022. Stockholm: Centraförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN); 2023. Rapport 224.

Centraförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN

ISSN   0283-1198
ISBN   978-91-7278-360-7 (pdf)
urn   nbn:se:can-2023-11 (pdf)

Sammanfattning

Den totala konsumtionen av cigaretter och snus

Cigaretter

- Den totala cigarettkonsumtionen i Sverige under 2022 skattades till 610 cigaretter per invånare 15 år och äldre. Det är en ökning med 6 procent jämfört med 2021 men en nedgång med 5 procent jämfört med 2019, året före pandemin.
- 96 procent av cigaretterna var inköpta och beskattade i Sverige (registrerade) medan övriga andelar var oregistrerade i form av resandeförsel (3 procent) och köp av smugglade cigaretter (1 procent).
- Cigarettkonsumtionen har minskat med 42 procent sedan 2003. Nedgången berör både registrerade (-37 procent) och oregistrerade cigaretter (-82 procent).

E-cigaretter

- Försäljningen av e-vätskor (vätskor till elektroniska cigaretter) uppgick till 14 000 liter 2022, en ökning med 350 procent jämfört med 2021 då försäljningen uppgick till 4 000 liter.

Snus

- Den totala konsumtionen av tobakssnus i Sverige skattades till 0,85 kilo per invånare 15 år och äldre under 2022, en oförändrad nivå jämfört med 2021 och något lägre jämfört 2019, året före pandemin.
- Konsumtionen av tobakssnus uttryckt i antal kilo per invånare 15 år och äldre har minskat med 8 procent sedan 2003 men har ökat med 18 procent sedan 2008.
- Konsumtionen av tobakssnus uttryckt i antal dosor skattades till 47 dosor per invånare 15 år och äldre för 2022, vilket var 2 procent högre jämfört med 2021 och 10 procent högre jämfört med 2019, året före pandemin.
- Antalet konsumerade dosor tobakssnus per invånare 15 år och äldre har ökat med 65 procent sedan 2003. Det motsvarar en uppgång med nästan 19 dosor per invånare.

Vitt snus

- Den totala konsumtionen av vitt snus skattades till 16 dosor per invånare 15 år och äldre under 2022, vilket var 81 procent mer än 2021.
- I relation till försäljningen av det totala antalet snusdosor i Sverige inklusive tobakssnus och vitt snus utgjorde det vita snuset 25 procent 2022 och 16 procent 2021.
- Den totala konsumtionen av snus (vitt snus och tobakssnus) ökade mellan 2021 och 2022 från 55 till 63 snusdosor per invånare 15 år och äldre (+14 procent).

Inledning

Rökning av cigaretter är en betydande riskfaktor för ett flertal sjukdomar, men framför allt för olika former av cancer och hjärt- och kärlsjukdomar. Att snusa utgör inte samma hälsorisk men kan bland annat leda till högt blodtryck och skador på tandköttet (Folkhälsomyndigheten, 2022). Gemensamt för användning av både cigaretter och snus är även en betydande risk för beroendutveckling (Sundin m.fl., 2022). Minskad tobakskonsumtion är också ett av målen i den svenska folkhälsopolitiken (Skr. 2021/22:213).

Det senaste decenniet har användningen av andra nikotinprodukter än cigaretter och tobakssnus ökat, både i Sverige och globalt (Zetterqvist, 2023a). I Sverige har särskilt vitt snus/nikotinportioner och e-cigaretter/vejps ökat. Det vita snuset som introducerades i Sverige 2016 innehåller nikotin, men klassas som tobaksfritt eftersom det inte innehåller tobaksblad. En e-cigarett är en apparat som laddas med en vätska som ofta innehåller nikotin och olika smakämnen. Vätskan värms upp med hjälp av ett batteri och bildar en ånga som man andas in.

Hälsoriskerna med dessa nya nikotinprodukter är oklara. Det är inte heller fastslaget om de fungerar som ersättning för traditionella cigaretter eller som inkörsport till användandet av dessa (Adermark m.fl, 2021; Khouja m.fl., 2021). För att följa den alltmer komplexa utvecklingen inom tobaks och nikotinområdet, är det viktigt med kunskap om användningens omfattning och utveckling för de olika typerna av tobaks- och nikotinprodukter. Här finns det i princip två olika kunskapskällor att tillgå: frågeundersökningar och försäljningsdata. Det är den sistnämnda som står i fokus i denna rapport, men jämförelser med resultat i frågeundersökningar är en viktig del av analysen.

Utifrån frågeundersökningar bland vuxna (17-84 år) har andelen dagligrökare minskat kraftigt i Sverige. År 2003 var andelen 16 procent medan den var 7 procent 2022 (Zetterqvist, 2023b). Det årliga antalet rökta cigaretter per vuxen invånare visar en likartad utveckling med en minskning med drygt 60 procent under samma period – från 660 till 257 cigaretter. Samtidigt har e-cigaretter blivit vanligare. Under perioden 2017–2021 var det omkring 1–2 procent som hade använd e-cigaretter minst en gång den senaste månaden. Den andelen steg till 4 procent 2022. Någon skattning av volym eller frekvens i användning av e-cigaretter i Sverige finns ännu inte.

Användningen av snus bland vuxna har däremot ökat under senare år enligt frågeundersökningar. Andelen dagligsnusare ökade från 12 till 16 procent mellan 2007 och 2022 och den årliga genomsnittskonsumtionen med 83 procent – från 23 till 42 dosor per invånare (Zetterqvist, 2023b). Dessa uppgifter skiljer dock inte mellan traditionellt tobakssnus och vitt snus, och mäter alltså den totala snuskonsumtionen av samtliga former av snus.

Undersökningar som frågat specifikt om vitt snus bland vuxna finns endast sedan 2021 och visar små förändringar mellan 2021 och 2022. Daglig användning uppgår till 5 procent båda åren medan andelen som använt någon gång ökade från 7 till 8 procent (Zetterqvist, 2023). Bland yngre syntes däremot en ökning. Andelen i 9:an som använt vitt snus de senaste 30 dagarna ökade från 8 till 12 procent och motsvarande ökning på gymnasiet var från 18 till 22 procent (Thor, 2023).

En svaghet med att skatta den totala tobaks- och nikotinkonsumtion genom frågeundersökningar är förekomsten av underrapportering i självrapporterade data. Den självrapporterade mängden rökta cigaretter i svenska undersökningar har visat sig vara mindre än hälften så stor som antalet cigaretter som faktiskt säljs (Zetterqvist & Ramstedt, 2021). Detta beror på att deltagare i frågeundersökningar inte vill uppge hur mycket de faktiskt röker och på att de som röker mycket inte är fullt ut representerade bland de som svarar.

Underrapportering förekommer även i frågeundersökningar om snus, men inte i lika stor omfattning som för cigaretter. I Sverige har underrapporteringen av traditionellt tobakssnus uppgått till cirka 20 procent, det vill säga den självrapporterade mängden konsumerade snusdosor uppgår till cirka 80 procent av försäljningen (Zetterqvist & Ramstedt, 2021).

Om underrapporteringen är konstant över tid behöver den inte vara ett problem om syftet med undersökningen är att studera utvecklingen. Om den däremot förändras, blir det speciellt viktigt att beakta försäljningsstatistik som inte påverkas av en förändrad svarsbenägenhet. Det är inte orimligt att anta att den mer restriktiva synen på cigaretter i Sverige har ökat underrapporteringen i frågeundersökningar även om internationell forskning inte varit entydig i denna fråga (se t.ex. Liber & Warner, 2018; Jackson m.fl., 2019). Om syftet med undersökningen däremot är att kartlägga den totala faktiska konsumtionen i befolkningen, är underrapportering alltid ett bekymmer eftersom den innebär att den verkliga konsumtionen underskattas.

När det gäller vitt snus är en ytterligare begränsning att man i frågeundersökningar inte frågat specifikt om mängden konsumerad vitt snus. Detta har inneburit att det saknats kunskap om hur mycket som snusas och hur stor del av snusmarknaden det vita snuset utgör. Även när det gäller e-cigarett har frågeundersökningar inte innehållit frågor om hur stora mängder som röks, men här beror det snarast på att det saknas etablerade mått för att mäta mängden använda e-cigarett.

Sammantaget är det viktigt att komplettera bilden av användning som fås i frågeundersökningar med data om försäljning. Detta har länge varit möjligt för traditionella cigaretter och för tobakssnus, men sedan 2021 finns data även för vitt snus och e-cigarett.

Mot denna bakgrund är syftet med denna rapport att skatta den totala konsumtionen av cigaretter och snus i Sverige mellan 2003 och 2022 utifrån inhemsk försäljningsstatistik, kompletterat med skattningar av köp i samband

med utlandsresor och köp av smugglade cigaretter. För första gången kommer även aktuell försäljningsstatistik för 2021 och 2022 att användas för att skatta konsumtionen av nya nikotinprodukter som vitt snus och e-cigaretter.

Eftersom undersökningsperioden sträcker sig fram till 2022 möjliggörs även en beskrivning av konsumtionen av cigaretter och snus under första året efter pandemin och därmed i vilken utsträckning den påverkades av pandemin.

Analysen baserade på självrapporterade data har visat att cigarettkonsumtionen fortsatte att sjunka 2022 men att snuskonsumtionen ökade något (Zetterqvist, 2023b). I denna rapport undersöker vi om denna slutsats även gäller om data baseras på försäljningsstatistik och oregistrerad tobak.

I bilaga 1 finns tabeller med sifferbeteckningar. I bilaga 2 finns en fördjupad beskrivning av datamaterialet och den metodik som använts, inklusive en ny metod för hanteringen av gränshandeln med Norge gällande cigaretter och snus.

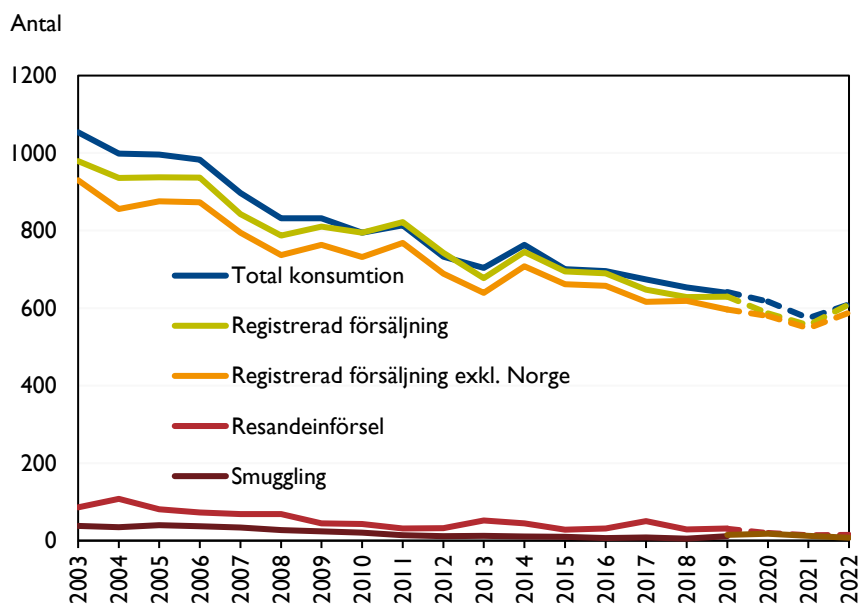

Resultat

Den totala cigarettkonsumtionen

Den totala cigarettkonsumtionen i Sverige beräknas här på basis av data om svenskars köp av cigaretter under en ettårsperiod. Beräkningen inkluderar dels försäljningen av i Sverige registrerade (beskattade) cigaretter exklusive köp av norrmän, dels svenskars köp av cigaretter i samband med utlandsresor och köp av cigaretter som smugglats in till Sverige (oregistrerade cigaretter). Uppgifter om den registrerade cigarettförsäljningen hämtas från finansdepartementets årliga rapporter kallade Beräkningskonventioner (Finansdepartementet, 2023). Resandeförsel och smuggling skattas med hjälp av de uppgifter som samlas in i Monitormätningarna. Läs mer om dessa beräkningar i bilaga 2.

Den totala cigarettkonsumtionen i Sverige år 2022 skattas till 610 cigaretter per invånare 15 år och äldre (figur 1 och tabell 1 i tabellbilagan). Cirka 96 procent beräknas vara registrerade eller med andra ord köpta och beskattade i Sverige. Den oregistrerade delen utgjorde därmed cirka 4 procent av den totala cigarettkonsumtionen och uppgick till 22 cigaretter per invånare. Av den totala cigarettkonsumtionen stod resandeförda cigaretter för knappt 3 procent och smuggelcigaretter för drygt 1 procent under 2022.

Figur 1. Den totala cigarettkonsumtionen per invånare 15 år och äldre. 2003–2022.

Årskonsumtionen av cigaretter har minskat med 42 procent sedan 2003 och berör både registrerade cigaretter (-37%) och inte minst resandeförsel (-83%) samt smuggelcigaretter (-80%). Totalt har konsumtionen av oregistrerade cigaretter minskat med 82 procent sedan 2003. I absoluta tal har konsumtionen minskat med 444 cigaretter per invånare 15 år och äldre. Mellan 2021 och 2022 ökade den totala konsumtionen med 6 procent eller med 36 cigaretter per invånare. Jämfört med 2019, året före pandemin, har cigarettkonsumtionen dock minskat med 5 procent vilket motsvarar 32 cigaretter färre per invånare.

En viktig orsak till att den oregistrerade konsumtionen minskar är att allt färre personer tar med sig cigaretter från utlandsresan eller köper smuggelcigaretter (tabell 4 i tabellbilagan). Andelen i den vuxna befolkningen som uppgett att de fört med sig cigaretter hem i samband med utlandsresor under de senaste 30 dagarna, har mer än halverats mellan 2003 och 2019, från drygt 2 procent till 0,6 procent. Under 2020–21, det vill säga under pandemin, minskade denna andel ytterligare och uppgick till 0,2 procent 2021. I samband med att resandet generellt ökade efter pandemin noteras en ökning till 0,5 procent under 2022.

Andelen som uppger att de köpt smuggelcigaretter under de senaste 30 dagarna har också sjunkit mellan 2003 och 2019 - från 0,6 procent till 0,2 procent. Däremot sågs ingen nedgång under 2020 medan en nedgång till 0,1 procent skedde under 2021. Ingen ökning skedde under 2022 utan andelen som uppgav köp av smuggelcigaretter låg kvar på 0,1 procent.

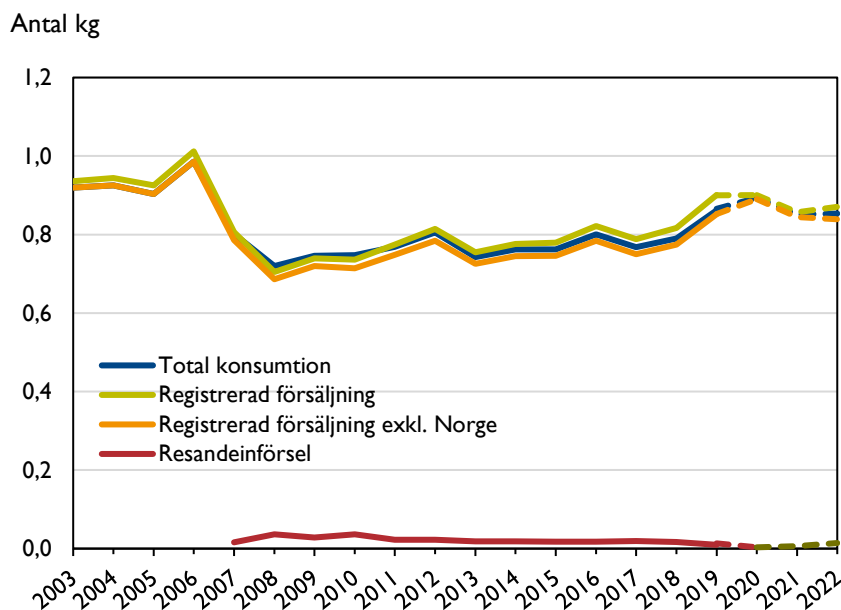
E-cigaretter

I rapporten Beräkningskonventioner för 2023 ingår för första gången uppgifter av mängden sålda volymer av e-vätskor (vätskor till elektroniska cigaretter) i antal liter för åren 2021 och 2022. År 2021 uppgick mängden till 4000 liter och 2022 till 14 000 liter, en ökning med 350 procent. Det är svårt att avgöra vad det betyder i användning, men statistiken pekar på en kraftig uppgång i användningen.

Den totala konsumtionen av tobakssnus

Skattningen av den totala konsumtionen av tobakssnus baseras på finansdepartementets data om skatteintäkter från snusförsäljningen i Sverige som också redovisas årligen i rapporten Beräkningskonventioner. I denna post exkluderas också normmännens köp av snus i Sverige. Från och med 2007 ingår även självrapporterade uppgifter från Monitormätningarna om resandeförsel av snus. Främst handlar det om snus köpt på finlandsfärjor och färjor till Estland och Helsingör.

Den skattebaserade statistiken gällande snus anges i antal kilo, eftersom skatten på snus är baserad på vikt. Dessa uppgifter har tidigare inte inkluderat vitt snus som inte beläggs med tobaksskatt. Sedan 2021 finns en separat skattning av denna form av snus under rubriken ”andra nikotinprodukter” (se nedan).

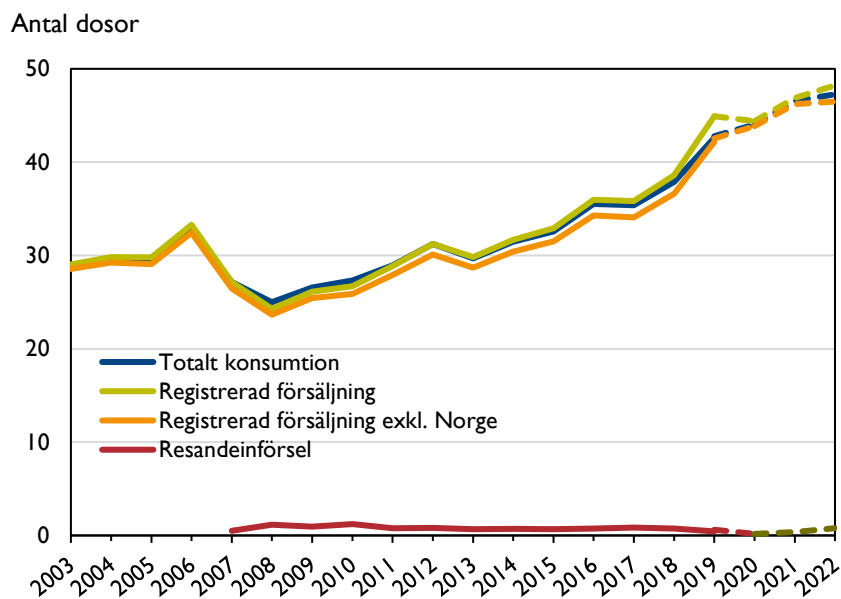
Figur 2. Den totala konsumtionen av tobakssnus i antal kg per invånare 15 år och äldre. 2003–2022.

Närmare information om antaganden och beräkningar av den totala konsumtionen av tobakssnus finns i bilaga 2.

I figur 2 redovisas den totala konsumtionen av tobakssnus för perioden 2003–2022 i termer av antal kilo snus per invånare 15 år och äldre (se även tabell 2 i tabellbilagan). År 2022 skattades mängden till 0,85 kilo snus per invånare vilket är en nedgång med 7 procent sedan 2003. Nedgången har dock inte varit kontinuerlig under den studerade perioden. Sedan 2008 har det skett en uppgång med 18 procent.

Den registrerade konsumtionen som utgör i stort hela totalkonsumtionen av snus följer av naturliga skäl denna utveckling, medan snusinförseln (i antal kg) visar en svagt sjunkande trend sedan den började mätas 2007. Andelen som fört in snus i samband med utlandsresor under en aktuell 30-dagarsperiod har däremot legat relativt oförändrad runt 0,3 procent även om en liten nedgång sågs under pandemin (se tabell 4 i tabellbilaga).

Totalt sett var konsumtionen av snus uttryckt i kg oförändrad under 2022 jämfört med 2021 och endast marginellt lägre än 2019. I stort sett hela snuskonsumtionen består av registrerad konsumtion och resandeförseln stod för cirka 2 procent under 2022.

Figur 3 Den totala konsumtionen av tobakssnus i antal dosor per invånare 15 år och äldre. 2003–2022.

I figur 3 har uppgifterna om antal kilo snus omvandlats till antal dosor per invånare 15 år och äldre. Eftersom den genomsnittliga vikten för en dosa har sjunkit under perioden visar dessa uppgifter en tydlig ökning över tid. För 2022 beräknas den totala anskaffningen omfatta cirka 47 snusdosor per invånare, en ökning med 65 procent sedan 2003 eller en uppgång med nästan 19 dosor per invånare. Totalt sett ökade snuskonsumtionen med cirka 2 procent eller motsvarande knappt 1 dosa per person under 2022 jämfört med 2021 och ligger på en 10 procent högre nivå än 2019, året före pandemin (se tabell 3 i tabellbilagan).

Vitt snus

I Beräkningskonventioner för 2023 ingår för första gången uppgifter om registrerad försäljning av vitt snus för 2021 och 2022. Skattningarna finns under rubriken ”andra nikotinhaltiga produkter” som enligt uppgift från Finansdepartementet i princip endast innehåller vitt snus. År 2021 uppgick försäljningen till 923 000 kg och 2022 till 1 683 000 kg. Då den genomsnittliga vikten för en dosa vitt snus skattats till 12 gram motsvarar dessa volymer 77 respektive 140 miljoner dosor eller 9 och 16 dosor per invånare 15 år och äldre. Mellan 2021 och 2022 ökade försäljningen med 81 procent.

Satt i relation till försäljningen av det totala antalet snusdosor i Sverige inklusive tobakssnus och vitt snus, så utgjorde det vita snuset 16 procent 2021 och 25 procent 2022. Den totala konsumtionen av snus (vitt snus och tobakssnus) ökade mellan 2021 och 2022 från 55 till 63 dosor per invånare 15 år och äldre vilket ger en ökning med 14 procent.

Avslutande diskussion

Den här rapporten har visat att cigarettkonsumtionen i Sverige minskade med 42 procent mellan 2003 och 2022 och att nedgången syns både i registrerad och oregistrerad konsumtion. Nedgången är i linje med resultat från frågeundersökningar även om dessa visade en något större nedgång under samma period (Zetterqvist, 2023b). Detta speglar troligen att underrapporteringen av cigaretter i frågeundersökningar har ökat något i takt med att synen på rökning blivit mindre tillåtande i samhället. Som visas i bilaga 2 tabell 5, så har andelen av den totala cigarettkonsumtionen (enligt försäljning) som rapporteras i frågeundersökningar minskat från 60 till 40 procent mellan 2003 och 2022. Underrapporteringen kan bero på att respondenter i mindre utsträckning vill uppge den faktiska mängden rökta cigaretter men även på att de som röker är alltmer överrepresenterade i bortfallet, som dessutom ökat under perioden från 50 till 69 procent (Zetterqvist, 2023b).

Något oväntad var uppgången i cigarettkonsumtion (+6%) under 2022 jämfört med 2021 vilket inte var i linje med den långsiktigt nedåtgående trenden under senare år och inte heller med självrapporterade uppgifter (Zetterqvist, 2023b). En möjlighet är att ökningen beror på att gränshandeln med Norge tagit fart efter pandemin. Den stora ökningen i cigarettkonsumtionen under 2022 beror på att den inhemska beskattade försäljningen, som inkluderar norrmännens köp i Sverige, steg med 10 procent mellan 2021 och 2022. Även norrmännens köp i Sverige har skattats och exkluderats utifrån bästa tillgängliga data, så kan inte utslutas att denna gränshandel var ännu mer omfattande under 2022. Den skattade cigarettkonsumtionen för 2022 är dock 5 procent lägre än för 2019 och således i linje med den långsiktigt nedåtgående trenden i rökning.

Förvånande var också resultatet att resandeförsel av cigaretter inte ökade efter pandemin, vilket var fallet för införsel av alkohol (Trolldal, 2023). Visserligen ökade andelen som tagit med cigaretter från 0,2 till 0,5 procent, men det ledde inte till en ökning i den skattade mängden resandeförda cigaretter. Även den smugglade mängden cigaretter sjönk under 2022, vilket däremot var i enlighet med mindre köp av smugglad alkohol (Trolldal, 2023). De aktuella resultaten för oregistrerade cigaretter följer sammanfattningsvis den långsiktiga stora nedgången i köp av oregistrerade cigaretter som inte tycks ha påverkats nämnvärt av pandemin.

Samtidigt bekräftar nya försäljningsdata för e-vätskor att användningen av e-cigaretter ökar vilket är en bild som också fås i frågeundersökningar (Zetterqvist, 2023b). Att två olika källor ger samma bild av den aktuella utvecklingen av e-cigaretter är en styrka. Här behöver dock statistiken utvecklas för att ge kunskap om vad försäljningsvolymerna av e-vätskor betyder med avseende på användning. För att exemplifiera: det finns uppgifter om att 1 ml e-vätska innehållande 18 mg nikotin motsvarar 18 tobakscigaretter. En försäljning på 14 000 liter

skulle då motsvara 252 miljoner tobakscigaretter eller 29 cigaretter per invånare 15 år och äldre under 2022. Det i sin tur skulle betyda att mängden konsumerade E-cigaretter utgjorde 5 procent av den totala konsumtionen av tobakscigaretter under 2022. Det finns dock stora osäkerheter i dessa beräkningar t.ex. gällande nikotinhalten i olika e-vätskor och i användningsmönster, men den här typen av kunskap är angelägen att utveckla framöver.

Konsumtionen av det traditionella tobakssnuset har ökat under den studerade perioden. Uppgången är speciellt tydlig när konsumtionen mäts i antal dosor. Antal konsumerade snusdosor per invånare 15 år och äldre ökade med 65 procent mellan 2003 och 2022 – från 29 till 47 dosor. Uppgången syns även i självrapporterade uppgifter i Monitormätningarna som visar en ökning med 56 procent under samma period. Här måste man dock beakta att försäljningsdata inte innehåller vitt snus som däremot ingår i de självrapporterade uppgifterna. Jämförs utvecklingen för perioden 2007–2015, det vill säga innan vitt snus fanns med i självrapporterade data, är ökningen något större för försäljningsdata (+20%) jämfört med självrapporterade data (+4%). Det tycks alltså ha skett en viss ökning av underrapportering i självrapporterade data även för snus. Denna ökning är dock mindre än för cigaretter och underrapporteringen är mindre. Mellan 2007 är och 2015 ökade underrapporteringen från 15 till 26 procent, se tabell 6 i bilaga 2.

Den totala konsumtionen av tobakssnus ökade bara marginellt under pandemin enligt försäljningsdata medan studier baserade på självrapporterade uppgifter pekade på en större uppgång (Zetterqvist, 2023b). Denna skillnad kan också förklaras av att vitt snus inte ingår i den registrerade tobaksförsäljningen, men däremot i de självrapporterade uppgifterna.

Även om det varit känt att vitt snus har ökat kraftigt sedan introduktionen 2016 har det saknats data om hur stora mängder det är och hur stor andel av den totala snuskonsumtionen som vitt snus utgör. I denna rapport presenterades för första gången skattningar av vitt snus för 2021 och 2022 utifrån de skatteintäkter av försäljningen som publiceras i rapporten Beräkningskonventioner (2023). Försäljningen beräknades till 77 miljoner dosor vitt snus under 2021 och till 140 miljoner dosor för 2022. Detta motsvarar en ökning från 9 och 16 dosor per invånare 15 år och äldre, och är en ökning med 81 procent. Uppgången får stöd i data från Snusbolaget.se, som är en av de största återförsäljarna av snus i Sverige, vars försäljning av vitt snus på webbsidan ökade med 49 procent 2022 och med 88 procent året innan (Snusjournalen, 2023). Att siffrorna skiljer sig åt kan bero på att Snusbolaget.se bara redovisar försäljning online medan data baserad på skatteintäkter inkluderar all försäljning inklusive i butiker.

Den kraftiga uppgången i vitt snus får inte stöd i självrapporterade data bland vuxna som visar små förändringar mellan 2021 och 2022 (Zetterqvist, 2023). Bland unga syntes däremot en betydande ökning. Andelen i 9:an som använt vitt snus de senaste 30 dagarna ökade från 8 till 12 procent och motsvarande ökning på gymnasiet var från 18 till 22 procent (Thor, 2023).

Det vita snusets andel av den totala snusförsäljningen i antal dosor (vitt snus och tobakssnus) skattades till 25 procent för 2022. Detta är något lägre för försäljningen online på Snusbolaget.se som beräknade det vita snusets andel till 31 procent 2022 (Snusjournalen, 2023). Även denna skillnad bör ses i ljuset av att data över beskattad försäljning inkluderar hela marknaden och inte bara den digitala försäljningen.

Publiceringen av försäljningsdata för både tobakssnus och vitt snus möjliggör en skattning av den totala snusförsäljningen i Sverige för åren 2021 och 2022. Antalet snusdosor per invånare 15 år och äldre uppgick till 71 dosor 2022 vilket var en ökning från 60 dosor 2021 och en uppgång med 19 procent. Detta är i linje med förändringen i total försäljning av antal snusdosor på Snusbolaget.se som ökade med 15 procent men något mindre än enligt självrapporterade data, som visade en ökning med 5 procent. Att antalet snusdosor som konsumeras i Sverige ökade under 2022 får således stöd i tre olika källor.

I de presenterade siffrorna har beräkningar av norrmäns köp av tobakssnus i Sverige exkluderats för att få en bättre skattning av svenskarnas konsumtion. Det bör nämnas att även finländare köper snus i Sverige och att denna mängd skattades till 7,5 miljoner dosor för 2022 (Finlands finansministerium, 2023). Det betyder att cirka 1,8 procent av snusförsäljningen i Sverige kan ha köpts av finländare under 2022. Här saknas dock längre tidsserier som kan användas för att ta hänsyn till detta i de årliga beräkningarna över tid. Även om den totala snuskonsumtionen skulle bli något lägre om denna mängd exkluderades, så handlar det alltså inte om så omfattande mängder att det skulle ge en annan bild av den svenska snusmarknaden.

Det bör också nämnas att försäljning av råttobak inte har ingått i den registrerade försäljningen, eftersom den inte har beskattats. Råttobak kan användas för att tillverka både cigaretter och snus och är med andra ord en form av oregistrerad tobak som borde ingå i skattningen av totalkonsumtionen av cigaretter och snus. I augusti år 2021 infördes dock en skatt på råttobak (Skatteverket, 2021), med syftet att komma till rätta med problem och fusk kopplat till hanteringen av råttobak. Det har lett till att försäljning av råttobak i princip har upphört och ersatts av beskattad rökttobak. Försäljningen av rökttobak är dock relativt liten och uppgick 2022 till 168 000 kg.

Till denna studies styrkor hör att skattningarna baseras på data som fångar in all försäljning av cigaretter och snus till personer i Sverige inklusive oregistrerade mängder. Svenskars köp av cigaretter och snus utomlands samt köp av smugglade cigaretter mäts i en stor löpande befolkningsundersökning som har förbättrats under senare år. En uppdatering av metoden 2020, med en förfinad viktning och webbsvarsmöjlighet, har inneburit kvalitetsförbättringar för mätningarna av oregistrerad tobak. Det är också en styrka att resultatens tillförlitlighet har kunnat analyseras genom jämförelser med självrapporterade data och vad gäller snus, trender i digital försäljning. I stora drag bekräftas de resultat som framkommer i denna rapport även om det finns tecken på en ökad underrapportering i självrapporterade data och att den digitala försäljningen av snus

visar vissa skillnader mot den totala försäljningen inklusive försäljning i butik. Sammanfattnings kan konstateras att försäljningsdata är en mycket viktig källa för att skatta den totala konsumtionen av cigaretter och snus i Sverige.

Referenser

Adermark, L., Galanti, M. R., Ryk, C., Gilljam, H., & Hedman, L. (2021). Prospective association between use of electronic cigarettes and use of conventional cigarettes: a systematic review and meta-analysis. *ERJ open research*, 7(3).

Finansdepartementet (2023). *Beräkningskonventioner 2024*. En rapport från skatte-ekonomiska enheten. (2005–2022 års beräkningskonventioner har använts för att ta fram tidsserier).

Finlands finansministerium (2022) Elektronisk källa hämtad 2022-11-30 från [Savukkeiden ja nuuskan matkustajatuonti vähentyi - Valtiovarainministeriö \(vm.fi\)](https://www.vuorokausi.fi/valtiovarainministerio)

Folkehelseinstituttet (2023) Elektronisk källa hämtad 2023-11-30 från <https://www.fhi.no/nettpub/tobakkinorge/>

Folkhälsomyndigheten (2022). Elektronisk källa hämtad 2022-11-30 från <https://www.folkhalsomyndigheten.se/livsvillkor-levnadsvanor/andts/utveckling-inom-andts-anvandning-och-ohalsa/skadeverkningar/tobaks-och-nikotin-produkters-skadeverkningar/>

Guttormsson U (2023) *Norsk gränshandel med alkohol i Sverige*. Rapport 218. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, Stockholm.

Jackson, S. E., Beard, E., Kujawski, B., Sunyer, E., Michie, S., Shahab, L., ... & Brown, J. (2019). Comparison of trends in self-reported cigarette consumption and sales in England, 2011 to 2018. *JAMA network open*, 2(8), e1910161-e1910161.

Khouja, J. N., Suddell, S. F., Peters, S. E., Taylor, A. E., & Munafò, M. R. (2021). Is e-cigarette use in non-smoking young adults associated with later smoking? A systematic review and meta-analysis. *Tobacco control*, 30(1), 8-15.

Liber, A. C., & Warner, K. E. (2018). Has underreporting of cigarette consumption changed over time? Estimates derived from US national health surveillance systems between 1965 and 2015. *American Journal of Epidemiology*, 187(1), 113-119.

SFS 2000:1225 (2000). *Lag om straff för smuggling*. Svensk författningssamling. Stockholm. Finansdepartementet.

Skr. 2021/22:213. En samlad strategi för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar 2022–2025.

Skatteverket (2021). *Nyheter för tobaksskatten från och med den 1 augusti 2021*. Elektronisk källa hämtad 2021-12-06 från:

<https://www.skatteverket.se/foretag/skatterochavdrag/punktskatter/nyheterinompunktskatter/2021/nyheterinompunktskatter/nyheterfortobaksskatten-franochmedden1augusti2021.5.3016b5d91791bf546791651.html>

Snusjournalen (2023) *Snusrapporten 2023*.

Snusjournalen (2021) *Snusrapporten 2021*.

Sundin E, (red.) (2022). Användning och beroendeproblem av alkohol, narkotika och tobak – *en studie med fokus 2021 i Sverige*. Rapport 209. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, Stockholm.

Swedish Match (2021). *Årsredovisning 2021*. Elektronisk källa hämtad 2022-11-28 från: [2021_swedishmatchannualreport_interactive_en.pdf](#)

Thor S. (red.) (2023) CAN:s nationella skolundersökning 2023. Rapport 223. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, CAN.

Trolldal B & Åström V (2021). *Alkoholkonsumtionen i Sverige 2001–2020*. Rapport 202. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning: Stockholm.

Trolldal B (2023). *Alkoholkonsumtionen i Sverige 2001–2022*. Rapport 221. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning: Stockholm.

Zetterqvist M (2023a). *Tobaks- och nikotinuvecklingen i Sverige 2023*. Rapport 220. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, Stockholm.

Zetterqvist M (2023b). *Självrapporterade rök och snusvanor 2003–2022*. PM. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, Stockholm.

Zetterqvist M & Ramstedt M (2021). *Tobaksvanor i Sverige 2003–2020*. Rapport 206. Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning, Stockholm.

Bilaga I: Tabellbilaga

Tabell 1. Konsumtion av cigaretter per invånare 15 år och äldre. 2003–2022.

Tabell 2. Konsumtion av snus i antal kg per invånare 15 år och äldre. 2003–2022.

Tabell 3. Konsumtion av snus i antal dosor per invånare 15 år och äldre. 2003–2022.

Tabell 4. Andelen som tagit in cigaretter och snus i samband med utlandsresor samt har köpt smuggelcigaretter under de senaste 30 dagarna i befolkningen 17–84 år. 2003–2022.

Tabell 5. Självrapporterat antal rökta cigaretter i relation till skattad försäljning per invånare 15 år och äldre. 2003–2022.

Tabell 6. Självrapporterat antal konsumerade snusdosor i relation till skattad försäljning per invånare 15 år och äldre. 2003–2022.

Tabell I. Konsumtion av cigaretter per invånare 15 år och äldre. 2003–2022.

	Totalt	Registrerad försäljning	Minus Norge	Resandeförsel	Smuggling	Oregistrerade, totalt	Andel registrerade (%)
2003	1054	979	930	86	38	124	88
2004	998	936	856	108	35	143	86
2005	997	937	876	81	40	121	88
2006	983	937	873	73	37	110	89
2007	897	842	795	69	34	103	89
2008	832	787	736	68	27	95	89
2009	832	810	763	45	24	69	92
2010	795	795	732	43	20	63	92
2011	813	822	768	31	14	45	94
2012	733	743	689	32	11	44	94
2013	704	677	640	52	12	64	91
2014	763	745	708	45	11	56	93
2015	700	694	662	28	11	39	94
2016	696	690	658	32	7	38	94
2017	674	648	616	50	8	59	91
2018	653	629	619	29	5	34	95
2019A	639	630	596	31	12	44	93
2019B	642	630	596	30	15	45	93
2020	617	587	580	19	18	37	94
2021	574	556	548	14	12	26	95
2022	610	610	588	15	8	22	96

Källor: Beräkningskonventioner (2007–2023), CAN:s Monitormätningar.

Tabell 2. Konsumtion av snus i antal kg per invånare 15 år och äldre. 2003–2022.

	Totalt	Registrerad försäljning	Registrerade exklusive Norge	Resandeförsel	Andel registrerade (%)
2003	0,92	0,94	0,92	.	.
2004	0,93	0,94	0,93	.	.
2005	0,90	0,93	0,90	.	.
2006	0,99	1,01	0,99	.	.
2007	0,80	0,81	0,79	0,02	98
2008	0,72	0,70	0,69	0,04	95
2009	0,75	0,74	0,72	0,03	96
2010	0,75	0,74	0,71	0,04	95
2011	0,77	0,77	0,75	0,02	97
2012	0,81	0,81	0,78	0,02	97
2013	0,74	0,75	0,73	0,02	98
2014	0,76	0,78	0,74	0,02	98
2015	0,76	0,78	0,75	0,02	98
2016	0,80	0,82	0,78	0,02	98
2017	0,77	0,79	0,75	0,02	97
2018	0,79	0,82	0,77	0,02	98
2019A	0,86	0,90	0,85	0,01	99
2019B	0,87	0,90	0,85	0,01	98
2020	0,89	0,90	0,89	0,00	100
2021	0,85	0,86	0,84	0,01	99
2022	0,85	0,87	0,84	0,01	98

Källor: Beräkningskonventioner (2007–2023), CAN:s Monitormätningar, Folkhelseinstituttet, 2023

Tabell 3. Konsumtion av snus i antal dosor per invånare 15 år och äldre. 2003–2022.

	Totalt	Registrerad försäljning	Registrerade exklusive Norge	Resandeförsel	Andel registrerade (%)
2003	28,7	29,0	0,5	28,5	.
2004	29,4	29,8	0,6	29,2	.
2005	29,3	29,8	0,7	29,1	.
2006	32,7	33,3	0,9	32,4	.
2007	27,2	27,1	0,7	26,5	0,5
2008	25,0	24,3	0,6	23,7	1,2
2009	26,6	26,1	0,7	25,4	0,9
2010	27,3	26,7	0,8	25,9	1,2
2011	29,0	28,9	1,0	27,9	0,8
2012	31,2	31,2	1,2	30,1	0,8
2013	29,7	29,8	1,2	28,7	0,7
2014	31,5	31,7	1,3	30,4	0,7
2015	32,6	32,9	1,4	31,5	0,7
2016	35,5	36,0	1,7	34,3	0,7
2017	35,4	35,8	1,8	34,1	0,8
2018	37,9	38,6	2,0	36,6	0,8
2019	42,6	44,9	2,4	42,2	0,4
2019B	42,8	44,9	2,4	42,5	0,6
2020	44,0	44,4	0,5	43,9	0,2
2021	46,6	46,9	0,7	46,2	0,4
2022	47,3	48,2	1,7	46,5	0,8

Källor: Beräkningskonventioner (2007–2023), CAN:s Monitormätningar, Folkhelseinstituttet, 2023

Tabell 4. Andelen som tagit in cigaretter och snus i samband med utlandsresor samt har köpt smuggelcigaretter under de senaste 30 dagarna i befolkningen 17–84 år. 2003–2022.

	Tagit in cigaretter (%)	Tagit in snus (%)	Köpt smuggelcigaretter (%)
2003	2,2	.	0,6
2004	2,0	.	0,6
2005	1,9	.	0,5
2006	1,7	.	0,4
2007	1,6	0,3	0,4
2008	1,6	0,3	0,5
2009	1,0	0,3	0,4
2010	1,0	0,3	0,3
2011	1,0	0,2	0,2
2012	1,1	0,3	0,2
2013	0,9	0,2	0,3
2014	0,9	0,3	0,1
2015	0,7	0,4	0,1
2016	0,7	0,3	0,1
2017	0,7	0,3	0,2
2018	0,7	0,3	0,2
2019	0,6	0,3	0,2
2019B	0,7	0,4	0,2
2020	0,5	0,2	0,2
2021	0,2	0,3	0,1
2022	0,5	0,4	0,1

Källor: CAN:s Monitormätningar. a) Övre åldersgräns 80 år t.o.m. 2013.

Tabell 5. Självrapporterat antal rökta cigaretter i relation till skattad totalkonsumtion och försäljning per invånare 15 år och äldre. 2003–2022.

	Total konsumtion	Registrerad försäljning	Registrerade exklusive Norge	Självrapporterad konsumtion	Andel av total (%)	Andel av registrerade (%)	Andel av registrerade exklusive Norge (%)
2003	1054	979	930	660	63	67	71
2004	998	936	856	659	66	70	77
2005	997	937	876	616	62	66	70
2006	983	937	873	577	59	62	66
2007	897	842	795	529	59	63	67
2008	832	787	736	469	56	60	64
2009	832	810	763	300	36	37	39
2010	795	795	732	283	36	36	39
2011	813	822	768	369	45	45	48
2012	733	743	689	352	48	47	51
2013	704	677	640	322	46	48	50
2014	763	745	708	366	48	49	52
2015	700	694	662	308	44	44	47
2016	696	690	658	314	45	46	48
2017	674	648	616	297	44	46	48
2018	653	629	619	328	50	52	53
2019A	639	630	596	298	47	47	50
2019B	642	630	596	350	55	56	59
2020	617	587	580	310	50	53	53
2021	574	556	548	278	48	50	51
2022	610	610	588	257	42	42	44

Källor: Beräkningskonventioner (2007–2023), CAN:s Monitormätningar.

Tabell 6. Självrapporterat antal konsumerade snusdosor i relation till skattad totalkonsumtion och försäljning av snus per invånare 15 år och äldre. 2003–2022.

	Total konsumtion av snus	Registrerad försäljning	Registrerade exklusive Norge	Självrapporterad konsumtion	Andel av total (%)	Andel av registrerade (%)	Andel av registrerade exklusive Norge (%)
2003	29	29	29				
2004	29	30	29				
2005	29	30	29				
2006	33	33	32				
2007	27	27	26	23	85	85	87
2008	25	24	24	22	88	91	93
2009	27	26	25	22	83	84	87
2010	27	27	26	22	80	82	85
2011	29	29	28	21	73	73	75
2012	31	31	30	21	67	67	70
2013	30	30	29	24	81	80	84
2014	31	32	30	23	73	73	76
2015	33	33	32	24	74	73	76
2016	36	36	34	27	76	75	79
2017	35	36	34	27	76	75	79
2018	38	39	37	26	69	67	71
2019A	43	45	42	31	73	69	74
2019B	43	45	43	32	75	71	75
2020	44	44	44	37	84	83	84
2021	47	47	46	40	86	85	87
2022	47	48	46	42	89	87	90

Källor: Beräkningskonventioner (2007–2023), CAN:s Monitormätningar.

Bilaga 2. Material och metod

Registrerad försäljning av cigaretter och snus

Den registrerade försäljningen av cigaretter och snus beräknas utifrån beskattad försäljning i butiker och kiosker. Mer specifikt är det Skatteverkets data om punktskatteintäkter från cigaretter och tobakssnus som ligger till grund för skattningar av försäljningens omfattning vilka publiceras årligen i Finansdepartementets Beräkningskonventioner (senaste Finansdepartementet, 2023).

Uppgifterna om registrerad cigarettförsäljning anges i antal cigaretter som beräknas genom att dividera Skatteverkets årliga nettoskatteintäkter för cigaretter med punktskatten per cigarett. Motsvarande uppgifter om snus anges i kilo eftersom skatten på snus är baserad på vikt. Dessa uppgifter omvandlas även till antal dosor utifrån antaganden om hur mycket en snusdosa väger i genomsnitt (se mer nedan).

I Beräkningskonvention för 2023 ingår för första gången även uppgifter om registrerad försäljning av vitt snus i antal kilo för 2021 och 2022. Skattningarna finns under rubriken ”andra nikotinhaltiga produkter” som enligt uppgift från Finansdepartementet i princip endast innehåller vitt snus. I Beräkningskonvention för 2023 ingår för första gången en skattning av mängden sålda volymer av e-vätskor (vätskor till elektroniska cigaretter) i antal liter för åren 2021 och 2022. I nuläget saknas kunskap om hur dessa uppgifter ska omvandlas till konsumtion varför de endast ses som grova indikatorer på förändring i användning.

Den norska gränshandeln med tobak i Sverige

En begränsning med statistik är att den inkluderar en relativt omfattande mängd cigaretter och snus som köps av norrmän i Sverige på grund av stora prisskillnader. Detta har hanterats lite olika i de rapporter som publicerats inom ramen för Monitormätningen sedan 2003. Från att inte alls ha beaktats i de tidigare rapporterna skattades mängden för första gången 2016 (och exkluderas från registrerad försäljning i Sverige) med hjälp av norska studier om hur stora mängder norrmän köpte i Sverige. Ett undantag gjordes i förra årets rapport (Ramstedt, 2022) mot bakgrund av en ny studie på alkoholområdet (Troll-dal & Åström, 2021). I denna framkom det att mängden alkohol som svenskar konsumerar utomlands (och alltså inte ingår i statistiken) i stort motsvaras av vad utländska resenärer inklusive norrmän köper i Sverige. Eftersom det inte fanns anledning att tro att det var någon större skillnad för cigaretter, gjordes därför ingen exkludering av norrmännens cigarettköp i Sverige från den registrerade försäljningen i förra årets rapport (Ramstedt, 2022).

Detta beslut visade sig dock vara problematiskt när statistiken över 2022 års försäljning av cigaretter i Sverige publicerades. I jämförelse med 2021 ökade nämligen försäljningen kraftig (+10%) vilket med all sannolikhet berodde på en ökad gränshandeln med Norge i samband med att restriktionerna efter pandemin lyftes 2022. Detta bekräftades också av norsk tobaksundersökning som visade en kraftig ökning av norrmännens köp av cigaretter i Sverige under 2022. År 2021 uppgav 3 procent av de som röker i Norge att den senast rökta cigaretten var köpt i Sverige mot 18 procent 2022. Slutsatsen är att det är nödvändigt att exkludera norrmännens köp av cigaretter i Sverige och detta görs återigen i årets rapport.

Metodiken för att skatta norrmännens köp av cigaretter i Sverige utgår ifrån en välgjord undersökning av norrmännens köp av alkohol i Sverige (Guttormsson, 2023) som skattar hur stor andel av alkoholförsäljningen på Systembolaget som har köpts av norrmän under åren 2016–2022. Dessa andelar antas i stora drag gälla även för norrmännens köp av cigaretter för dessa år. För åren mellan 2003 och 2015 används årliga förändringar för norrmännens köp av cigaretter i Sverige utifrån skattningar av norska Folkehelseinstituttet som CAN få ta del av.

Motsvarande korrigeringar görs även vad gäller norrmännens köp av snus i Sverige under antagandet att andelen av snusförsäljningen i Sverige som köps av norrmän också motsvarar den som gäller för alkohol. En skillnad är att för perioden före 2016 skattas norrmännens köp av snus i Sverige utifrån uppgifter om förändringar i andelen snusare i Norge (Folkhelseinstituttet, 2023). Eftersom användning av snus har ökat i Norge har vi skattat att 1,7 procent av snusförsäljningen i Sverige köptes av norrmän 2003 och att den sedan ökat kontinuerligt till 4,6 procent 2016.

Omvandling av snus i vikt till antal dosor

De registrerade uppgifterna om snusförsäljningen redovisas i antal kilo (eftersom snusskatten baseras på vikt). För att slå samman den registrerade försäljningen med självrapporterade uppgifter om köp av oregistrerat snus har vi därför även skattat den registrerade försäljningen i termer av antal dosor. Detta är också nödvändigt för att kunna jämföra med självrapporterade mängder snus och på så sätt skatta underrapporteringen.

Det finns inga officiella uppgifter om hur mycket en dosa tobakssnus väger i genomsnitt men det är klart att vikten skiljer sig mellan lössnus och portionssnus. Det gör att förändringar i marknadsandelar för respektive sort påverkar den genomsnittliga vikten per dosa. Utifrån uppgifter från Swedish Match (Swedish Match, 2021) i kombination med uppgifter redovisade i Snusrapporterna 2021 och 2023 (Snusjournalen, 2021, 2023) antar vi att portionssnusets andel ökat från 51 procent 2003 till cirka 95 procent 2021. Vi bedömer också att den genomsnittliga vikten för en dosa portionssnus har sjunkit under senare år i och med framväxten av nya mindre storlekar på portionssnuset som väger mindre, så kallade mini, slim och superslim portioner. Exakt hur detta har påverkat genomsnittsvikten för en dosa portionssnus är oklart. I denna rapport har vi via

granskningar av produktinformation på snusbolaget.se antagit en succesiv minskning från 22,9 till 17 gram mellan 2003 och 2022. När man tar hänsyn till att en dosa lössnus väger cirka 42 gram innebär detta att genomsnittsvikten för en snusdosa sjunkit från 32 till 18 gram mellan 2003 och 2022. När det gäller vitt snus har vi tagit genomsnittsvikten för de 10 mest populära sorterna för 2022 på snusbolaget.se och beräknat snittet för dessa vilket var 12 gram.

Oregistrerade delmängder cigaretter

Resandeförsel och smuggling

Det är viktigt att skilja på cigaretter som förs in i landet i samband med resor, så kallad resandeförsel och cigaretter som smugglas in i landet i syfte att säljas vidare. Den avgörande skillnaden är om införseln sker i kommersiellt syfte eller inte, det vill säga om den införda tobaken förs in i landet för eget bruk eller för att säljas vidare på den illegala marknaden i syfte att tjäna pengar på hanteringen (SFS 2000:1225, Lag om straff för smuggling).

I Monitormätningarna beräknas mängden resandeförda cigaretter och snus med hjälp av frågor om hur många cigaretter och snusdosor resenärer har tagit med sig vid inresor till Sverige.

De som uppger att de rest in till Sverige från utlandet under de senaste 30 dagarna får uppge hur många gånger de har rest in i landet och om de förde med sig några cigaretter/snusdosor vid den senaste inresan. Antalet cigaretter/snusdosor man tog med sig vid den senaste resan multipliceras med antalet resor man gjort under samma tidsperiod.

Anskaffningen av smugglade cigaretter mäts med frågan; ”Har du någon gång de senaste 30 dagarna, i Sverige köpt cigaretter som du tror eller vet är smuggelcigaretter? Med smuggelcigaretter menar vi cigaretter som någon fört in i Sverige i syfte att sälja vidare för att tjäna pengar på det”. Om så är fallet ställs ytterligare frågor om antalet gånger man köpt smugglade cigaretter och vilka mängder det rörde sig om den senaste gången. Det finns alltså inte någon avsikt att i den här undersökningen mäta omfattningen av personer som själva smugglat in tobak. Frågorna avser att fånga in köp av redan insmugglade cigaretter.

Införseln av cigaretter och snus är i praktiken fri till Sverige, så länge de införda mängderna är för privat bruk. För att i Monitormätningarna skilja på resandeförsel och smuggling av cigaretter behövs dock en övre gräns för hur mycket tobak som kan definieras som ”för privat bruk”. Det finns inte någon självklar sådan gräns. De av EU angivna indikativa nivåerna uppgår till 800 cigaretter, vilket är 4 limpor (Rådets direktiv 92/12/EEG). Men denna nivå kan överskridas om införseln är för privat bruk, vilket innebär att denna nivå inte är lämplig för att skilja på resandeförsel och smuggling. På grund av detta används i stället en högre nivå på 2 000 cigaretter.

Inte heller för snus finns någon mängdbegränsning för hur mycket en person kan föra in i landet för eget bruk. Det finns dock ett maximalt ekonomiskt värde som inte får överstigas utan att tull och skatt måste betalas. Det ekonomiska gränsvärdet ligger på 4 300 kr (cirka 15–20 stockar eller omkring 200 dosor) för den som reser med kommersiell flyg- eller färjetrafik, samt på 3 000 kr för övriga resande. För beräkningarna av mängden infört snus har därför en motsvarande övre gräns satts till 200 dosor per person och resa. Ingen respondent i Monitormätningen har dock varit i närheten av att rapportera införsel av så många dosor.

Även när det gäller köp av smugglade cigaretter används i undersökningen gränser för hur många cigaretter en person kan köpa under en 30-dagarsperiod. Anledningen till detta är att det kan finnas ett eller flera grossistled i hanteringen, men frågorna i undersökningen avser endast de cigaretter som köpts för eget bruk. Dessa gränser är desamma som för resandeförseln och är max 20 resor respektive köp senaste 30 dagarna samt max 2000 cigaretter (10 limpor) per resa/köp.

Extremvärden

Det kan av olika skäl förekomma extremvärden i datamaterialet. Det kan bland annat bero på att de intervjuade personerna har uppgett felaktiga uppgifter eller på manuella felkodningar av intervjuaren. Det är av stor vikt att korrigera för dessa extremvärden, eftersom de beräknade volymerna anskaffad tobak annars kan bli missvisande. Ett exempel på detta är orimliga uppgifter om antal resor eller antal köp under de senaste 30 dagarna.

I undersökningen används därför ett tak på max 20 resor, 20 köp av smugglade cigaretter och 30 köp av registrerade cigaretter i Sverige. I praktiken har dock ytterst få korrigeringar gjorts av denna anledning. Från och med den nya metoden med webbsvar har fler extrema värden rapporterats, troligen för att det är lättare att skriva in fel och att ingen intervjuare kan korrigera. Därför har en ny maxgräns på 6000 cigaretter införts när det gäller antalet köpta cigaretter under den senaste 30-dagarsperioden. Det motsvarar 200 cigaretter per dag eller cirka en limpa.

Uppräkning av självrapporterade registrerade delmängder

Täckningsgrader

Som redan nämnts kan man på goda grunder anta att svaren på intervjufrågor om köp och konsumtion av tobak i en undersökning riktad till den allmänna befolkningen inte fångar upp de verkliga köpta och konsumerade nivåerna. Denna underrapportering har två huvudsakliga orsaker. Dels att intervjupersonerna faktiskt inte kommer ihåg korrekt eller vill framstå som mer hälsosamma, dels att de som använder och köper cigaretter är överrepresenterade i bortfallet.

För att få ett mått på denna underskattning med avseende på anskaffning av cigaretter, ingår det i Monitorundersökningen frågor om de intervjuade personernas köp av cigaretter genom legala försäljningskanaler i Sverige. Frågorna avser cigaretter som sålts till ett pris som överstiger 48 kronor för ett paket. Det antas vara omöjligt för tobakshandlare att sälja cigarettpaket till lägre pris samtidigt som tobaksskatt och moms betalas fullt ut. Dessa självrapporterade uppgifter om antal köpta beskattade cigaretter räknas därefter om för att gälla hela populationen och jämförs avslutningsvis med de officiella mängderna försålda cigaretter i den av Finansdepartementet utgivna Beräkningskonventionen (Finansdepartementet, 2023). Se Trolldal & Åström (2021) för motsvarande resonemang för alkoholanskaffningen.

Den andel som de intervjuade personernas uppgivna köp av tobak, genom legala försäljningskanaler, utgör av den faktiska registrerade försäljningen brukar kallas täckningsgrad. Täckningsgraden anger i det här fallet det självrapporterade antalet köpta cigaretter i procent av de faktiska sålda mängderna enligt Beräkningskonventionen.

Idén bakom uppräkningsfaktorn är att den täckningsgrad som uppmätts för de självrapporterade köpen av registrerade cigaretter kan användas som utgångspunkt för att korrigera nivåerna för självrapporterade köp av oregistrerade cigaretter, det vill säga för resandeförsel och smuggling. Utifrån täckningsgraden tas den så kallade uppräkningsfaktorn fram – alltså den faktor som de rapporterade uppgifterna kan multipliceras med för att korrigera för underrapporteringen. I tabellen nedan redovisas täckningsgraderna för varje enskilt år.

Av tabellen framgår att de självrapporterade cigarettköpen varierar från år till år under perioden 2014–2019 och att de i genomsnitt uppgick till cirka 65 procent av faktisk försäljning efter exkludering av normmäns köp i Sverige. Detta motsvarar en uppräkningsfaktor på cirka 1,6 ($1/0,65$). Denna har tillämpats i beräkningar av smugglade och resandeförda cigaretter under 2014–2019 men även bakåt till 2003 under antagandet att underrapporteringen inte ändrats i någon avgörande omfattning. I samband med införandet av en ny metodik år 2020 (som testades 2019 – se 2019B), visade det sig att det inte längre fanns någon underrapportering när det gäller registrerade cigarettköp. Den nya metoden inbegriper en möjlighet för respondenten att svara på webben och tillämpade även en ny statistisk vikt som bland annat tog hänsyn till utbildningsbakgrund och födelseland (läs mer om denna metodförändring i Zetterqvist & Ramstedt, 2021). Eftersom skattningarna av registrerade cigarettköp med ny metodik låg nära den faktiska försäljningen under 2019–2021 gjordes ingen korrigering av de självrapporterade uppgifterna för denna period. År 2022 var underrapporteringen dock större (72% rapporterades) och en viss korrigering gjordes därför 2022 med faktorn 1.2 (baserad på 3-års glidande medelvärde).

Självrapporterade köp av registrerade cigaretter (beskattade och sålda i Sverige), faktisk registrerad försäljning av cigaretter, täckningsgrad och skattad uppräkningsfaktor. Data för 2014–2021.

	Självrapporterat antal köpta cigaretter (milj.)	Antal registrerade försålda cigaretter (milj.) a	Täckningsgrad (%)	Uppräkningsfaktor
2014	3 400	5 710	0,60	1,7
2015	3 569	5 383	0,66	1,5
2016	3 103	5 417	0,57	1,7
2017	3 050	5 130	0,59	1,7
2018	3 471	5 206	0,67	1,5
2019A	3 014	5 065	0,60	1,7
2019B	4 808	5 065	0,95	1,1
2020	4 255	4 951	0,86	1,2
2021	4 174	4 722	0,89	1,1
2022	3 681	5 110	0,72	1,4

a) Källa: Beräkningskonventionen (2019,2020,2021,2022,2023). Exklusive skattad försäljning till norrmän.

Då motsvarande frågor om anskaffning av registrerat snus saknas i Monitormätningarna var det inte möjligt att beräkna motsvarande uppräkningsfaktor för snus. I den del av undersökningen som handlar om respondenternas egen användning av snus får de respondenter som svarat att de snusar frågan om hur många snusdosor de i genomsnitt förbrukar i veckan. Utifrån den mängd som snusarna uppgett att de använt, framkommer att den självrapporterade snusförbrukningen har en betydligt högre täckningsgrad (75-85 procent, se tabell 6 i bilaga 2) än den självrapporterade cigarettförbrukningen (cirka 40–55 procent, se tabell 5 i bilaga 2.). Bedömningen är därför att en uppräkningsfaktor av självrapporterade köp av oregistrerat snus inte är lika motiverad.

C.A.N

CAN – Nationellt kompetenscentrum inom ANDTS (alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel). Vårt fokus är undersökningar, forskning och kommunikation. Vi genomför även lokala och regionala undersökningar och kartläggningar på uppdrag av kommuner och län.

CAN är en unik aktör med en fot i civilsamhället och en i det offentliga. Styrelsen utses till hälften av regeringen och till hälften av de cirka 50 medlemsorganisationerna vid årsmötet. CAN står för Centraförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning.

Läs mer om oss på www.can.se

